

Добриня

Билини

Записано Анной Зубковой

За редакцією
Володимира Антонова

Редактор перекладу з російської
Тетяна Нетудихата

2010

978-1-897510-68-01
New Atlantians
657 Chemaushgon Road RR#2
Bancroft, Ontario
K0L 1C0, Canada

Printed by Lulu
<http://stores.lulu.com/spiritualheart>

Ця книга — про те, як жити по Правді,
служити Добру й рости духовно.

Хай її читають батьки й педагоги — ді-
тям, самі діти, самі батьки, а також усі інші
люди.

ISBN 978-1-897510-68-01

© Зубкова А.Б., 2010.

© Антонов В.В., 2010.

Зміст

Як Добриня Богатирем став.....	5
Як Добриня місто звільнив.....	14
Як Василиса премудрою стала	20
Три подвиги Добрині	32
Як Добриня ідолище переміг	41
Як Вольга силу Богатирську шукав	46
Про «Лишенько моє» та долю	56
Як Добриня Коція побив, царство залізнеє перетворив	66
Билина нова, ще не розказана, про те, як ти Богатирем став... ..	76

*Вітер лагідний шепоче звуки твого імені —
Кличе слухати про подвиги про Добринині:
Як Добриня-Богатир на Землі нашій жив,
Як Добриня-Богатир Отцю-Богу служив.
Пісні давні вітер співає про дні старовинні,
Сказання правдиві веде та билинні.
Співає вітер про любов та відвагу,
Та про дружбу міцну, та про вірність,
Та про Землю-Матінку нашу кохану
Та про мудрість Добра всеосяжну!
Вітер лагідний шепоче звуки твого імені —
Кличе слухати про подвиги про Добринині:
Як Добриня-Богатир на Землі нашій жив,
Як Добриня-Богатир Отцю-Богу служив.*

Як Добриня Богатирем став

Ранок! Ніч минула, день настає!
Ранок! Над землею Сонце встає!
— Ранок! Ранок! — ухнула сова та й спати полетіла.

— Сонечко встає! Всьому життя дає! —
вільшанка підхопила.

Птаха бекас в небо піднялася, в небі голу-
бим пісня полилася:

— Небо чисте! Прекрасна земля! Про-
стір безкрайї бачу я!

Вниз полетіла, хвостом заспівала:

— Землю мою люблю-ю-ю-ю-ю-ю-ю-ю!

...Одвіку так буває ізрання: сонце встає
— наступає світання!

Було те — в часи давні, в часи старовин-
ні. Народився на Землі нашій Добриня — си-
лою та добротою сповнений небаченою. Як
підріс Добриня — збиратися став він у дорогу
далеку, став просити дозволу у своєї матінки:

— Дозволь мені, ріднесенька, в путь-до-
рогу вирушити: дізнатися, навіщо я народив-

ся, навіщо на Землю з'явився, як Землю від
зла захищати, як Добру у всьому допомага-
ти?

Відпустила Добриню матінка, відпусти-
ла ріднесенька. Наставляла вона Добриню,
промовляла такі слова:

— Є у всіх людей одна Матінка — Мати-
Земля. Де б ти не був — вона з тобою буде:
бо серце її любляче з моїм однаково б'ється!
Землю нашу захищай-оберігай!

І є у всіх людей один Отець — Бог. Він —
всьому Творець, усім Отець. Де б ти не був —
Він завжди з тобою! Ти заповідей Його до-
тримуйся, поради слухай, а діло, Ним дові-
рене, виконуй!

І є на світі сила одна велика та добра —
любов'ю ця сила називається, нема сили силь-
нішої!

Обійняв Добриня матінку — і в путь-до-
рогу рушив.

...Чи довго, чи недовго йшов, бачить: у по-
лі кобилиця прекрасна скаче, вітер вольний
її гриву пестить. Легка й привільна хода її, над
землею вона ніби літає, трави густі не при-
минає. А з нею лошатко — на матір схоже.

Вклонився Добриня кобилиці земним по-
клоном та й просить її:

— Відпусти зі мною сина твого: стане він мені не слугою, а другом-товаришем!

Подивилася кобилиця Добрині в очі — й відпустила з ним сина свого. Та веліла рік цілий його не сідлати, поки сила його почне прибувати.

Добриня з лошатком друзями стали, рік увесь полями, лісами разом крокували, разом у річках чистих купалися, разом сонечку усміхалися!

Виріс кінь Добрині саме враз, без слів навчився його розуміти, через ріки бурхливі може стрибати, дні і ночі невтомно скакати.

Чи довго, чи ні їде Добриня по Землі. Та всюди, де не заїде, — нема щастя в людей! Живуть усе люди немічні й похмурі, не радісні. Забулися закони прадавні, зникла любов безкорислива!

Бачить Добриня: не добрий став народ. Бачить він сльози вдів та сиріт, старики долю свою проклинають, сваряться, молоді їх не поважають, баби старі лаються й плачуть, над життям минулим голосять. Позабули дівиці, де душі краса, вдача молодецька на спад пішла. Діточки народжуються рідко — хворі й кволі. Рід на рід війною йде, винищують

люди себе! Князі ворогують, слави й багатства шукають, миру не знають...

Став Добриня думати, як біду ту подолати, та не придумає він ніяк. Став він людей запитувати: чому так живете, та й навіщо?

Одного запитав:

— Ти для чого, чоловіче, живеш?

— Не знаю... Живу — бо живеться...

— А що робиш?

— Працюю, їм та п'ю...

— А що вмієш робити?

— Умію каміння носити, за це мені дають їсти та й пити.

— А каміння — навіщо?

— Не знаю...

Другого запитує:

— А ти навіщо, чоловіче, живеш?

— Не знаю...

— А що вмієш робити?

— Умію кулаками бити...

— А за що б'єш і кого?

— Та б'ю, кого звелють! А за це дають мені нагород багато...

Кого Добриня не запита — люди не знають, для чого живуть, від чого страждають.

Став тоді Добриня Землю-Матінку запитувати:

— Ти, Земле-Матінко, кохана, на собі нас усіх зростила, то скажи: чого діти твої в біді живуть та нещасті, як їм допомогти біду перемогти?

Відповідала Добрині Матінка-Земля:

— Не просто дітям моїм допомогти. І не кожному це до снаги. Силу на це треба велику, любов чисту та терпіння безмежне...

— Навчи мене, як ту любов, силу та терпіння віднайти, — Добриня попросив.

— Бачиш, *Ріка Світла Живого* тече наді мною, як *вітер сонячний* живий. Це — ніжної Любові Божественний Потік! Стань Світлом цим й дітей всіх моїх обійми! Та перший наказ мій пам'ятай: все любов'ю *народжується*, любов'ю *зцілюється*, та й любов'ю *змінюється*!

Злився Добриня зі *Світлом*, полетів над Землею, побачив, як *Світло* все живе омиває. Той, хто любов'ю *Світлу* відповідає, — ніжність і ласку у відповідь має. Той же, в кому злоба й нудьга живуть, — того ніби черви зсередини гризуть, *Світла* Божого він не відчуває, сам світла не випромінює, всю милість Бога від себе відштовхує та відкидає...

— Тепер прихились до грудей Моїх, Добринечко, послухай, як б'ється серце моє ма-

теринське! Зрозумій, звідки сила моя йде та терпіння...

Став Добриня Землю-Матінку обіймати, із глибин стукіт серця її слухати. З усією силою Землі він злився, Світлом осяйним сповнився, мудрості глибокої навчився; ніби на долоні — кожного може тепер потримати, всю долю людини може тепер знати!

І Земля-Матінка говорить йому:

— Йди тепер до *Святих Гір*, зустрінеш там Святогора-Богатиря. Є у нього для Богатирів зброя особлива, не кожен її підійме, не кожному до снаги. Тільки той, хто все життя своє до хвилини останньої готовий служінню Богатирському присвятити, може зброю ту носити. Проси меч у нього, який все перетворює, та й щит, що зло відбиває, — він тобі їх дасть.

Приїхав Добриня до *Святих Гір*, виступами піднявся, до самого неба дістався. Назустріч йому Святогор-Богатир: сам як *Гора* великий, силою небаченою налитий.

Вклонився Добриня Святогору-Богатирю:

— Послала мене до тебе Земля-Матінка. Хочу я Отцю-Богу служити: Землю боронити, добро та правду захищати, людям допомагати. Говорила вона, що зброю Богатирську

бережеш ти, яку не кожен підійме, яка не кожному до снаги.

— Що ж, Добрине, чисті помисли твої, руки сильні, та й серце в тебе горить *вогнем* сяючим! Вибирай меч і щит по собі!

Вибрав Добриня меч, який все перетворює, та щит, який зло відбиває.

Здивувався Святогор:

— Добре ти вибрав! Тепер, аби біду за бідою на Землі подолати, маєш ти, Добрине, щит та меч закаляти й силою великою наповнювати.

Тут налетіла хмара чорна та грізна, сила у ній величезна.

Підняв Добриня щит, силу всю свою зібрав, відбив натиск, чорноту пронизав мечем.

Запалахкотів меч вогнем багряним! Хмара розвіялась, дощиком чистим обернулась, землю полила — та й пропала.

Не встиг Добриня дух перевести, на сяння меча нового надивитись, аж глядь — друга хмарища надходить, ще більша за першу. Наїхала, силою страшною навалилася... Підняв Добриня щит, від натиску в землю по пояс вгруз. Та згадав, як раніше з усією силою Землі зливався — втримав натиск щитом, відбив напад. І пронизав хмарищу ме-

чем. Ніби блискавкою золотою сяючою спалахнув меч! Розступилася, розвіялася хмара, небо світлом ніжним Землю освітило. Стоїть Добриня, красою й величчю неба милується, меч його світлом золотим сяє.

Та не встиг він надивитись — тут налетіла зла хмара, прийшла сила зла і немає їй ні кінця, ні краю! Підняв щит Добриня — та не стає йому сили проти всієї могутності тої злої вистояти, нема можливості натиск той стримати... Тут відкрив Отець-Бог Добрині Свою Силу Велику, злився Добриня з Силою цією — щит мов дзеркало заблищав, меч Вогнем Божественним засіяв! Ударив Добриня мечем — розсіялася хмара, сонце відкрилося, світлом своїм все освітило!

Тут благословив Бог-Отець Добриню:

— Ходи тепер, верши службу Богатирську: Землю від біди оберігай, добру в усьому допомагай, всюди злу на заваді ставай, людей любов'ю та мудрістю змінюй!

Та поради в Мене питати не забувай!

І пам'ятай, що не той ворог страшний, що назовні, а той небезпечний, що всередині!

Пам'ятай ще, що є слова мудрі, добрі та цілющі. Якщо вчасно слова такі промовляти

— то сила їх велика змінить те, що мечу не під силу! Якщо зумієш людям розказати, навіщо людина на Землі живе, — то зникнуть печаль і злоба, щастя розквітне! Стане кожна людина тоді все живе відчувати, стане гармонію й радість творити, закони любові пізнає, сама *Світлом* сяючим стане, буде за законами Моїми жити, в любові й радості життя на землі творити! І тих, хто це все зуміє пізнати, — бери у Мою Богатирську рать!

І дав Отець-Бог Добрині в дорогу хлібчика насущного чарівного. Особливий був той хліб Божий: не закінчується він ніколи, якщо ним з іншими ділишся!

Рушив Добриня у путь-доріженьку, в дорогу не близьку, на життя ціле покладену, в дорогу — Богатирську!

Святогор-Богатир Добрині удачі побажав та нових Богатирів на Землі шукати загадав: щоб берегли Землю-Матінку Богатирі, щоб не зникала слава Богатирська у віках!

...Отак і став Добриня Богатирем.

Став він їздити по Землі, став службу Богатирську вершити: біду проганяти, душі людські зцілювати.

Як Добриня місто звільнив

Іде Добриня лісами, їде Добриня полями, силу свою Богатирську чує. Вогнем горить-палає серце Богатирське, руки силою сповнюються, всю Землю готові любов'ю обійняти!

Вдивляється Добриня в далечінь: де воно — те діло, що нині звершити суджено?

Бачить — місто на горі... Ставні затулені, ворота зачинені... Люди там у неволі, в страху живуть, свободи не знають...

Розгледівся Добриня, обдивився: нема ворогів — а все зачинене, все замкнене! Нема небезпеки — а страх живе в людях сих...

...А навкруги — краса та роздолля!.. В чистім полі гуляє вітер вольний! Річка чиста й швидка рибами сріблястими повна! Ліс — в ньому велети-стовбури куполи листя тримають гілками-руками!

Звірі — вільні! Риби — вільні! Птиці — вільні! А люди — невольні... Нема ворогів — а страх — є, нема неволі — а рабство є!..

І якщо виходять ті люди із міста замкнутого — всім навкруг неволю й смерть несуть: пташку піймають — у кліть саджають, а то й убивають, риb неводами ловлять, душать, звірів арканом та капканом полонять, мучать... Нікому добра не несуть ті люди страху й неволі — та й самі нещасливі!..

Сів Добриня на бережку річки чистої та й задумався: як біді зарадити. Хлібчика дістав, полуднувати став. Особливий хліб цей, Богом дарований: якщо з іншими ділитись, не кінчається хліб цей, скільки не віддавай!..

Пташки до Добрині прилетіли, звірятка підбігли, риbки підпливли... Пригостив Добриня хлібцем їх. Та й став поради питати:

— Чому, ви, пташечки, волю любите, а люди в місті сім не люблять?

Відповідали птахи йому:

— Ми ранок кожен зустрічаємо, побачивши сонечко — співати нам хочеться! Небо бачимо прекрасне — і літати нам хочеться! Пісні про любов, про красу, про свободу — кожен батько у нас співає — і дітки пісні ті слухають та й запам'ятовують...

Люди ж — вони в темних кімнатах живуть, сонечка не помічають, неба не бачать! Де ж їм свободи захотіти, коли вони про неї

не відають навіть? Бо ж батьки, які в неволі виростали, лише рабству дітей своїх навчати можуть!..

Подякував Добриня пташкам.

Став звірів лісових запитувати:

— Чом ви, звірі лісові, волю любите, а люди — не люблять?

Відповіли звірі лісові, пухнасті:

— Землю ми чуємо, як вона нас на собі несе. Якщо нірки риємо — Земля нас від біди сховає, спати вкладає, взимку зігріє, влітку прохолоду подарує... Стежки-доріжки ми лапками відчуваємо, запах кожної травинки знаємо... Вночі ми зоряним покривалом небесним вкриваємось, удень — світлом прозорим умиваємось. Вільні й щасливі ми на Землі живемо! Вона нам — як мати: напоїть, нагодує, від небезпеки схоронить...

А люди ж... Землю-Матінку забули та розлюбили вони! Ї не відчувають вони тепла її, допомоги її, захисту її! Як же їм вільними по ній ходити, у щасті жити?!

Подякував Добриня звірям лісовим.

Став у рибок питати: чому люди свободу не люблять?

Нічого не сказали рибки, лиш з образою на людей сріблястим вигином спинок лус-

катих блиснули на сонці — й занурилися у прозору течію вод річкових, сховалися у глибинах...

Вклонився Добриня рибкам.

Став Добриня думати: як же людям небо й Землю, води й Сонце показати, як пісню про свободу їм проспівати?

А назустріч йому каліки перехожі з торбами йдуть, стогнуть-виють пісню свою жебрацьку:

— Подай нам, добрий чоловіче, на прожиття... Бідні ми, бідні, нещасні!.. Сонце нас палить, вітер продуває, на голій землі спимо, кісточки болять... Бідні ми, бідні, нещасні!..

Добриня калікам хлібця відломив, одному в руки дав. Той собі за пазуху сховав, з супутником не ділиться, слово вдячне Добрині не каже...

Другий кричить-приказує:

— Дай-подай!..

Дав і тому хлібчика... І той — так само...

Почав їм Добриня про хліб дивовижний розповідати, що не закінчується, якщо ним з іншими ділитися... Тільки слухати вони не стали, руками замахали й далі пішли... Кожен кусень свій до останньої крихти з'їв — та так жебраком і зостався...

Став Добриня в Отця-Бога питати:

— Як душі розбудити в народі цім?

Говорить тоді Бог такі слова:

— В *серці людському* — ключ до Свободи!

Це — любов безкорислива! Розбудиш любов у душах, попросяться вони на Волю — забудуть страхи, бо любов від усіх страхів сильніша.

— Як же любов розбудити?

— Вирішуй сам...

Під'їхав Добриня до воріт залізних, стукати почав. Не відчиняють ворота... Стукнув тоді з усієї сили Богатирської — задржили ворота, вдруге стукнув — захиталися, втретє стукнув — з петель зірвалися та й на землю впали.

Поїхав Добриня по вулицях — ніби свіжий вітер полетів, ніби пісня дзвінка полилася, ніби сила чиста потекла... Вітер ставні в домівках відчинив, сонце ясніш засіяло, птиці за Добринею летять, гімни свободі співають. Дивуються люди! Освітили сонця промені помешкання їхні, і побачили вони, що там — лиш пил та непотріб зібрались. І найсміливіші на вулицю вийшли.

Добриня діток на коня поперед себе сажав, сказання розповідав, пісні співав. На майдан безліч люду вийшло. Дивуються!

Став їм Добриня говорити, що кожен може в собі здолати змія семиглавого. Голови ції: ненависть, страх, лінь, образа, гнів, заздрість та смуток. І тоді, здолавши їх, вільною стане кожна людина, засяє в душі у неї любов ясним сонечком!

— Чи чуєте ви, люди, як серце в грудях б'ється? Це — любов сердечна в клітці, як пташка б'ється, на волю проситься!.. Відкрийте руками душ сії клітки тіснії — як вікно відчиняють! Нехай в грудях світло любові засяє чисте та ясне — як сонечко! Нехай світло те на всі боки лється, ширшає! Усміхніться одне одному лагідно! Подивіться: небо синє — яке високе, прозоре та чисте! Сонечку — подяку за світло, за тепло, за життя — кожен може в устами серця говорити! І тоді — світло любові вашої, яке з грудей пролетється, весь простір навкруги заповнить! Розіллється над простором душа вільна, крила ніжні й широкі випростає, все живе любов'ю обійме: й Землю-Матір, і всіх, хто на ній живе!

Пішли люди з Добринею до річечки чистої, омилися водами прозорими. А Добриня їм далі оповідає — про *Ріку Світла Живого*, що над землею тече, все Собою омиває, деліє, та про Землю-Матір, яка любов'ю все

живить і ростить, про Отця-Бога, Який Своєю Любов'ю — всьому Творець, Який з кожним готовий говорити, на *Шляху Любові* допомагати кожному.

Став Добриня з молодців збирати рать — щоб не перевелись на Землі Богатирі, щоб було кому людям про свободу повідати! Бо стоять по всій Землі міста замуровані, живуть у них люди невольнії!

...І до сьогодні в краях тих ще живуть сказання про те, як перемиг Добриня змія того семиглавого й тисячі людей звільнив.

...А Добриня далі їде. Їде Добриня лісами, їде Добриня полями, силу свою Богатирську чує. Вогнем горить-палає серце Богатирське, руки силою повняться, любов'ю готові всю Землю обійняти!

Як Василиса премудрою стала

Їде Добриня по Землі, людей від ворогів захищає. В руках його щит Вогненний, стріли йому не страшні, на поясі — меч, не-

бачено витонченої роботи, не простим вогнем загартований. Ціле військо один Добриня перемогти може. Як вийде супроти загну вражого — страх на того нападає, хто зі злом на села й міста йти замишляє. Підійме Добриня щит Вогненний — стріли в нього не летять, оголить меч сяючий — і нема сили супроти нього рівної. Кінь під ним Богатирський без вуздечка вершника слухає, думку кожну розуміє, кожним кроком силу Землі-Матері відчуває.

Їде Добриня густими лісами, чистими полями — всьому серце його радіє: і звіру лісовому, і пташці вольній, і травам густим... А як заїде туди, де люди живуть, — задумається...

Приїхав Добриня в село, куди його захисником кликали. Стоять будинки міцні та багаті. Стоять огорожі високі, кілками наїжачились. За огорожами собаки на ланцюгах сидять: гавкають-виють, аж хриплять, так надриваються, що на людей, які лаються, схожими стали... Не виходять люди Богатиря стрічати, хлібом-сіллю пригощати, на ночівлю з дороги дальньої не кличуть, лиш руками вказують туди, де військо вражее стоїть...

Зажурився Добриня: як захищати тебе, Земле-Матінко, коли так Богатиря діти твої

стрічають, навіть водиці джерельної не піднесуть... Та годі, не звикати!..

І поїхав в поле чисте ночувати, до битви готуватися.

Раптом звідкілясь з'явилася дівчинка. Добрині назустріч виходить вона. Сама маленька, тіло худеньке, не видно, де душа тримається, сорочечка старенька, в латочках вся, дві кіски, як хвостики мишачі, стирчать, носик гостренький, у весняночках. Тільки оченятка у дівчинки добрі: золоті іскорки в них горять, коли б усміхнулась дівчинка — засяяли б.

Вклонилася вона Добрині земним поклоном, простягла водички джерельної в кухлику, а ще — ягід суничних у долоньці.

Взяв Добриня дари, подякував сердечно за ягідки духмяні, за водицю чисту, за добро та ласку.

— Як же звати-величати тебе, зіронько?
— запитує.

— Василиса-сиротинка, — задоволене похвалою, дівча відповіло.

— Що ж тебе в дім свій ніхто не взяв?

— Брали мене в робітниці, та не упоралась я, — знизавши худенькими плечиками, дівча відповіло.

Відломив Добриня Василисі хлібчика, пояснив властивості його чарівні, та й каже:

— Йди з села цього, Василисонько. Тут битва буде. Йди туди, де вранці сонечко сходить, там людей добрих стрінеш.

Вранці виїхав Добриня в чисте полечко, бачить уже рать іноземну, а на серці тяжко... Чим же кращі від ворогів ті люди, що в достатку самі живуть, а сиротині притулку не дали...

Їде Добриня воїнству назустріч...

Їде Добриня, а щит Вогненний не підіймає...

Їде Добриня, а меч свій не оголяє...

Ось і стріли вражі летять...

Їде Добриня, а щит Вогненний не підіймає...

Їде Добриня, а меч свій не оголяє...

Вже й кров з ран Добрині на сиру землю тече...

Їде Добриня, а щит Вогненний не підіймає...

Їде Добриня, а меч свій не оголяє...

Злякалися вороги, кинулися геть від воїна того, якого смерть не бере...

...А Добриня на землю впав, кров'ю тіло стікає, та смерть його не бере...

Провалився він у забуття, бачить перед собою Сонце Ясне Великеє, чує голос Отця-Бога лагідний, що говорить всередині серця великого:

— Ти чого, Добрине, службу Мою полишити задумав? Навіщо ти щит опустив Вогнений, що Я гартував, меч залишив, що Я тобі вручав? Якби всюди на Землі порядок був, якби люди всі жили в любові та ласці, хіба послав би Я тебе вершити службу Богатирську? Вертайся, виконуй Справу свою: сила тобі для того й дана Мною та розуміння!

Слова строгі говорив, але Любов'ю й Ніжністю обійняв Бог-Отець Добриню.

Відкрив Добриня очі, а над ним Василиса стоїть, рани його водою живою омиває. Поряд кінь стоїть Богатирський.

Зажили рани на тілі Добрининім, ніби й не було зовсім.

А Василиса й говорить йому:

— Візьми мене, Добрине, з собою, а то як тебе без нагляду залишати?!

Посадив Добриня Василису поперед себе на коня та й поїхав.

Поїхали вони через село, де Василиса жила. Люди наче й раді, та не дякують Добрині

за захист. Тільки хлопчачки на вулицю вибігли та й кричать:

— Дай нам сили своєї, Богатирю! Дай! Дай! Дай!

Вирішив Добриня з хлопчачками погратись. Зліз з коня, Василисі повід дав потримати. Зняв із себе поясок узорчатий вишитий та й каже:

— Давайте в «дай-дай» грати! От у мене поясок чарівний, в ньому сила велика. Хто його надіне — в сто разів сильнішим стане! Давайте поясок перетягувати: хто перетягне, тому й дістанеться поясок з усією його силою.

— Хитрий ти дуже: нам тебе не перетягнуть, обманюєш нас, — хлопчачки йому відповідають.

— Та я одним мізинчиком тягтиму...

— Гарзд! — погодилися хлопчачки.

Усе перепробували, та мізинця Добрининого ніхто не пересилив.

Тоді Добриня й каже:

— А ви всі разом тягніть!

Вчепились хлопчачки всі разом, а Добриня поясок з мізинця спустив — і перемога за дітьми залишилася. А вони битися почали: кому тепер пояском володіти, найсильнішим бути.

Добриня їм і каже:

— Так у вас нічого й не буде! Ви ж поясок усі разом здобули — і сила у вас буде тільки тоді, коли ви разом дружно справу робитимете. Піде один батьку допомагати дрова рубати — ви разом усі попрацюєте — враз робота зробиться. Піде другий з вас батьку помагати дах лагодити — ви йому всі у підмозі станете. Так у вас й зросте сила спільна! А віку Богатирського досягнете — у кожного стане така сила, як у всіх разом.

Подякували Добрині хлопчаки, а Добриня їм головну заповідь став казати:

— Ім'я моє Добриня — і в поясі сім сила добра! Та якщо її на діло зле спрямувати, назавжди сила зникне та й не повернеться більш...

Задумались діти, як їм далі жити... І стали добру, праці й дружбі потроху вчитися, силу Богатирську набувати.

...А Добриня з Василисою далі поїхали.

Удень Василису поперед себе посадить, оповіді їй розповідає, все навкруг показує; вночі Василиса позаду під плащем сховається, рученьками причепиться — та й спить. Коли ворог на підході, Добриня Василису на дерево високе посадить, а сам битву веде.

Варто Добрині меч спрямувати — од страху дрижать й геть біжать ті, хто недобре на думці має: чи розбій, чи вбивство, чи грабунок. Ворожу злобу — на того, хто злиться, — щит відбиває. А меч Чистотою великою сяє, кров'ю не омийтий. Є велика сила в нім: сила Любові, котра переважає силу смерті. Сила та — від Отця-Бога отримана.

Та все таки незручно Добрині з Василюсою службу Богатирську вершити. Шукав він дім, де б виросла Василиса премудрою та прекрасною.

Чи довго, чи ні, їздили, бачать — дім стоїть добрий та міцний, поле доглянуте, земля плодоносить, яблуні від яблучок до землі віття нагнули. Жили в домі тім троє братів: Микуда, Ярослав та Йванко, а також сестра їхня Мар'я-Майстриня.

Виходить назустріч гостям Мар'я-Майстриня. Собою — красива: струнка, рум'яна, волосся — густе, русе, руки — сильні та ніжні, очі — ніби все небо увібрали в себе днем ясним! Вклонилася Добрині Мар'я-Майстриня, в світлицю кличе — рада Богатиря вітати, себе красуню показати...

— Де ж ти, диво-Богатире, супутницю знайшов таку непоказну? — запитує.

А Василиса не дарма з Добринею їздила, навчилася слово непривітне без образи зустрічати.

Добриня руку Василисі на плече поклав, усміхнулись вони, поклонилися господині в землю, в світлицю зайшли.

Став Добриня господарям дарунки вручати.

Перший подарунок Мар'ї-Майстрині просягнув.

— Це — люстерко чарівне, в ньому душа людська в усій своїй красі відображається. Чи візьмеш, Мар'єчко?

Радо взяла красуня люстерко, глянула, щоб помилуватися собою... — та й зашарілася вся од сорому... Аж слізюньки на очі набігли...

— Чи залишиш собі подарунок? — Добриня питає, та на Мар'єчку поглядає.

— Залишу... Спасибі тобі, Добриненько! А особлива дяка тобі, Василисонько, ти пробач мені, нерозумній і пихатій, за слово неласкаве! Залишайся в домі нашим жити, я тобі сестрою буду доброю! А люстерко чарівне нам обом у нагоді стане: ти в нього теж дивитись інколи будеш — і краща за мене виростеш! А я навчу тебе і хліб пекти, і полот-

но ткати, і узори шовкові майстерно вишивати.

Усміхнувся Добриня: гарний перший дарунок вийшов! Дістає і братам Мар'їним дарунки:

— Це — плуг хлібородний та сокира майстерна, і сопілочка, що серця пробуджує та веселить. Вибирайте, кому що до душі припало.

Вибрав Микула, старший брат, плуг, дякує Добрині:

— До серця мені твій дарунок, Добрине, буду хліб ростити, людей годувати, та й плуг тупим не стане!

Вибрав Ярослав, середульший брат, сокиру майстерну, дякує Добрині:

— До серця мені твій дарунок, Добрине, буду будинки добрі та гарні будувати — людям на добро та процвітання!

Вибрав Іванко, молодший брат, сопілочку, що серця пробуджує та веселить, подякував Добрині. Підніс сопілочку до губ — заграв... І полилась музика дивовижна — ніби водичка весняна пробігла, ніби листочки зелені розпустилися, ніби квіти пахучі зацвіли... Якщо люди, працюючи, почують ту музику — робота радістю стане! Якщо в свято

сопілочка заспіває — щастя подарує! Якщо сварка почнеться — заговорить сопілочка — і забудуть люди, про що сперечалися, та й як взагалі навіщо сердитись?!

Василисонька зраділа грі Йванка, танцювати почала, іскорки золоті в оченятах яскравим світлом загорілися.

— Спасибі тобі, Добрине, за головний дарунок, за сестрицю найменшеньку, — Мар'я та брати її говорять.

Тут Добриня прощатися став:

— Ну ось, тепер слухай мій наказ, Василисонько! Якщо зумієш його дотримати — не тільки прекрасною, але й премудрою станеш! Доручаю тобі дивитися, щоб не затупився плуг хлібородний, щоб не лежала без діла сокира майстерна, щоб не замовкла сопілочка, що серця пробуджує та веселить! А якщо забудеться хто, то ви з Мар'єчкою одразу ж люстерко йому несіть чарівне, щоб душа своє зображення побачила й посоромилась!

Говорить Василиса:

— Дозвольте, браття мої милі та сестрице лагідна, до околиці Добриню провести.

— Проведи — та чимшвидше додому повертайся! — відповідають.

Узяв Добриня Василису за руку, і пішли неспішно, а Василиса запитувати почала:

— Скажи, Добрине, як люстерко чарівним стало?

— Якщо готова людина побачити зображення душі своєї без прикрас — будь-яке люстерко чарівним стає!

— Скажи, Добрине, а як плуг чарівним став?

— Зустрів плуг руки добрі та серце гаряче — і силою чарівною наповнився для добрих справ.

— І сокира — так само? І сопілочка — пісню прекрасної Йванкової душі заспівала?

— Так. Розумниця ти, Василисонько, що таїну чарів справжніх осягла! Ти тепер підростай та з братами і Мар'єчкою людям допомагай! Дарунки їм даруйте чарівні, душі од сну будіть!

Обійняв Добриня Василису. Побігла вона додому радісна. Подивився їй Добриня услід з-під руки Богатирської, побачив, що виросте Василиса премудрою і прекрасною, багатьом людям допомогти зможе!

...А Добриня далі їде.

Їде Добриня по Землі, людей від ворогів захищає. В руках його — щит Вогненний, стрі-

ли йому не страшні, на поясі — меч, небаченої краси, не простим вогнем загартований. Ціле військо один Добриня перемогти може. Як вийде супроти загону вражого — страх на того нападає, хто зі злом на села та міста йти замишляє. Підійме Добриня щит Вогненний — стріли в нього не летять, оголить меч сяючий — і нема сили супроти нього рівної. Кінь під ним Богатирський, без вуздечки, вершника слухає, думку кожну розуміє, кожним кроком силу Землі-Матері відчуває.

Три подвиги Добрині

Іде Добриня лісами, їде Добриня полями — ніби сонце в грудях Богатирських сяє. Нема справи, щоб не до снаги була силі Богатирській! Нема супроти нього противника, котрий би здолати його міг!

Побачить гарну дівчину — краса в ній розквітне, як яблунька весною. Побачить молодця — і сила в ньому зросте добра. Побачить дідуся, чи бабусю — гляне Добриня в душу, де любов і молодість живуть, — і зцілить-

ся неміч стареча, посмішка добра в очах засвітиться. Усміхнеться Добриня кожному і скаже: — Так і живи тепер!

І живуть люди, слова Добрині дотримуючись, заповіді Любові й Добра виконуючи, — щоб був лад у домівках, щоб світло сяло у серцях!

...Їде Добриня, варту свою Богатирську веде.

Бачить — камінь посеред трьох доріг лежить. Напис на камені тім гласить:

«Хто вліво піде — одружений буде.

Хто вправо піде — багатий буде.

Хто прямо піде — убитий буде».

Здивувався Добриня: хто тут свої такі порядки встановив? Усі три дороги перевірить вирішив.

Поїхав Добриня ліворуч: «Не Богатирська це доля — одруженим бути!», — думає, — «Поїду, подивлюся!»

Чи довго, чи ні їхав, бачить: стоять два тереми високі, різьблені. До ближчого терему Добриня під'їхав. У ньому — дівиці нарум'янені, брови у них сурмою підведені, красою вражаючою дівиці сяють, вбранням безсоромним зваблюють. Кинулись вони Богатиря стрічати-обіймати. Хочуть вином п'янким напу-

вати, хочуть лебідками смаженими пригощати... Хочуть Богатиря напоїти — та й пограбувати...

А Добриня дивується, п'яного вина не п'є, лебідок смажених не їсть, красою намацьованою не зваблюється.

Став Добриня їм слова казати:

— Чи для того вам тіла дані прекрасні, щоб ними багатство здобувати? Не в багатстві мирському ж бо щастя людини! Жаль мені вас, бідних-нещасних: ви про щастя та радість не чували навіть, багатство душі з вином стекло, радість — як лебідь, піймана та вбита, вмерла... Старість до вас прийде і смерть за нею — а любові ви так і не пізнаєте, дарма життя свої витрачаєте. Не чували дівичі раніш слів таких, злякались, як про старість і смерть почули, заплакали, фарба по щоках потекла...

А Добриня й запитує їх:

— Де ж юнаки ті, котрі вино ваше п'янке пили, лебідок їли?

Дівичі відповідають:

— Хтось пішов голий та босий, а інші — як ми живуть, — і на сусідній терем вказують, де юнаки дівичь зваблюють, вином п'яним поють і багатство так здобувають...

— Приведіть їх сюди скоріш! Разом ви жили несправедливо — разом вам відповідати, заподіяне виправляти.

Зібралися перед Добринею юнаки й дівиці. Став їм Добриня про життя й смерть розповідати, про щастя й любов безкорисливу пояснювати. Став їм казати, що за справу кожну недобру повинна людина відповідати, заподіяне виправляти.

— Оберіть одне одному супутників: дівиця — юнака, юнак — дівицю. І ходіть по землі, віддавайте те, що в інших несправедливо брали, всім, кому зможете, — допомагайте! Лиш так серця ваші звільняться! Одне одного покохати зможете! Бо ж тільки в любові сердечній дітки добрі та лагідні народяться! Тільки в любові сердечній нове життя для вас настане: знайдете щастя таке, якому старість і смерть не страшні!

Вчинили юнаки й дівиці за словом Добрининим, пішли по землі багатства нагробовані роздавати, добру й безкорисливості навчатися, любов втрачену шукати.

А Добриня до каменя вернувся, мечем напис перший той розтяв. Зник напис, як і не було його зовсім.

...Поїхав Добриня праворуч: «Не Богатирська це доля — багатим бути», — думає, — «Поїду, подивлюся!»

Чи довго, чи ні їхав, бачить: гора перед ним — золота повна і каміння дорогоцінного розсипи, під горою — кістки людські купами біліють, навкруг гори — людя мішки зі златом й камінням тягнуть, надриваються, тільки не забрати їм все теє злато, котре жадібність взяти хоче.

А в самій горі Горинич-змій тридцятиголовий сидить, солодко їсть, солодко спить, кісточки людські під гору спльовує. Завжди обід у нього приготовлений: як ланцюги важкі багатство людей до гори прикувало, ще більше взяти хочуть — і не піти ніколи!

Зібрав Добриня людей, які під вагою непосильною зігнулися. Став він їм промовляти. Повідав про Горинича-змія, що в горі живе, розказав, що лиш те людині належить, що вона з собою забрати в світ інший зможе, тільки тим людина істинно володіє, що подарувати готова, тільки теє багатство зросте-примножиться, котре ділу доброму служить.

Стали люди випрямлятися-звільнятися. Пішли дарувати те, що з собою взяти змогли, примножувати справи добрі та слова

Добринині іншим людям розповісти, та історію про золоту гору повідати.

Тут Горинич-змій відчув недобре: куди не кине оком — нема нікого, тільки злитки й камінці дорогоцінні лежать... Один Добриня перед горою стоїть, Горинича-змія очікує.

Налетів Горинич-змій на Добриню, вогнем із тридцяти голів плюється, димом сморідним дихає.

А Добриня й каже йому:

— За що ти так покараний, бідний Гориничу-змію?

Усі голови Горинича на Добриню зашипіли:

— Нащо ти сюди прийшов? Смерть свою шукав? — Тож знай, що знайшов! Не побачать тебе на землі більше, не зносити тобі голови твоєї: кісточки твої обсмокчу, на місце видне складу, щоб не було Богатирям спокуси мені заважати жити приспівуючи! Безтурботно я жив, не тужив, щодень на обід до мене черга була, люди златом до гори, як ланцюгами прикуті, ходили. Ти людей звільнив — за що й смертю страшною помирати будеш!

— Це ми ще побачимо, хто кого, — усміхнувся Добриня, щит свій Вогненний підняв, меч свій сяючий оголив.

І закипів бій.

Горинич-змій вогнем палахкотить, на Добриню налітає. Добриня щитом вогонь той відбиває, броню зі змія мечем збиває.

Добу б'ються, другу б'ються, на третю добу став Горинич-змій голим: жодної луски на тілі його не залишилося.

Розрубав тоді Добриня його на частини: кожній голові по частині дісталось.

Поповзли тридцять змійок по землі, повинились перед Добринею.

І сказав їм Добриня:

— За те, що стільки людей загубили, життя вам — в тілах зміїних проживати, щороку шкіру зміїну скидати, поки не залишиться злоби й отрути у душах ваших! Тоді дозволено буде вам стати жабами та ящірками — і пізнаєте, як без злоби на Землі жити!

І Добриня до каменя повернувся, мечем напис другий розтяв. Зник напис, як і не було його.

...Поїхав Добриня прямо: туди, де приречено вбитим бути. «Не Богатирська це доля — убитим бути!», — думає, — «Поїду, подивлюся!»

Чи довго, чи ні їхав, небезпеки не бачить.

Тільки град стольний стоїть перед ним. Князь Добриню стрічає-вітає, за стіл поряд із собою на місце почесне саджає, хлібом-сіллю пригощає. Гуслярі йому славу співають, золотим шоломом його княжі слуги вінчають, латами візерунковими нагороджують. На перини м'які, під ковдри шовкові спати Добриню кладуть. Славою й пошаною оточений Добриня — і нема небезпеки ніякої! Час спливає, а ніщо не змінюється! Нема кому Добрині допомагати, нема кого з неволі визволяти.

Неспокійно від цього Добрині стало, не звик він без діла жити!

Став Добриня Отця-Бога запитувати:

— Де ж той ворог, якого треба мені здолати?

— Головний ворог у тобі самому жити може: якби піддався ти вмовлянням улесливим та життю розкішному, якби забув про біди людські та про обов'язок Богатирський — тут би й настав кінець Добрині-Богатирю! Найскладніший подвиг — самого себе перемогти! У кому самість померла, а любов зросла всеохоплююча — той, воістину, — Богатир Великий! Витримав ти це випробування славою й пошаною, не забув призначення своє!

Попрощався Добриня з князем і слугами його, за прийом і почесі дякував. І в путь-дорогу зібрався.

Поїхав Добриня до каменя, вдарив мечем — зник напис останній, як і не було його зовсім.

Тоді розтяв Добриня камінь навпіл — і забило між половинами його джерело чисте, набігло ціле озеро. Води прозорі, цілющі всякому спрагу втамовують, немічних зцілюють, радістю сповнюють.

Стали рибки в озері тім жити.

Стали птиці прилітати до озера того гнізда вिति.

Стали звірі лісові до озера приходити води попиту.

Приходять і люди до озера. Вмиваються — і зменшується у них потяг до багатства і слави, тіла від хвороб зцілюються, душі очищуються і світлом чистим і любов'ю наповнюються.

...А Добриня далі їде.

Їде Добриня лісами, їде Добриня полями — ніби сонце в грудях Богатирських сяє! Нема справи, щоб не до снаги була силі Богатирській! Нема супроти нього противника, котрий міг би його здолати!

Як Добриня ідолице переміг

Іде Добриня по Землі, рать малу збирає, сміливих та сильних духом у рать ту Богатирську набирає, про те, як діло Богатирське на Землі вершити, навчає. Говорить їм Добриня заповіді Богатирські.

Заповідь перша — *Добро* на Землі творити; і не для себе — для людей жити; і не як сам хочеш — а як Бог-Отець велить.

Заповідь друга — *Силу* виплекати велику Богатирську; і не гнівом та наскоком з ворогом битись — а Любов'ю та Спокоєм Силу тую направляти, щоб гору над неприятелем мати.

Заповідь третя — *Мудрість* мати, щоб праведно — де добро, де зло — розрізняти: щоб невинного не згубити, щоби винного не озлобити, а змінити-зцілити, щоб Добру сили додати, щоб у світ Любові людей всіх спрямувати.

...Іде Добриня, дивиться в далечінь: де воно — теє діло, що сьогодні зробить судилося?

Бачить: ідолище стоїть, порожнє всередині. А люди навкруг живуть, ідолищу поклоняються, несуть йому дари багатії, щоб ідолище їх... од ворогів захистило, дощ пролило, хворих зцілило, врожай дарувало... У страху перед ідолищем люди прогинаються, до милості його звертаються...

А ідолище ночами очима блискає вогненими, голосом гримить страшенним, кару неминучую всім нескореним обіцяє...

Живе при ідолищі чоловічок, дари для ідолища приймає, підкорення собі вимагає...

Дарами тими ідолищу чоловічок той користується. І владу над людьми має велику...

Здивувався Добриня, зажурився, що не до Отця-Бога живого люди звертаються, а до ідолища пустого.

Став людей запитувати: чому вони ідолищу поклоняються?

Люди ж йому відповідають:

— І батьки наші так жили, і діди, і діток ми вчимо ідолища боятися і завжди в усюму слухатися. Той Бог, про Якого ти говориш, не видимий нам і невідомий, а ідолище — ось воно, і неслухняних покарає! Ми й слухати тебе боїмося, йди звідсіль, щоб біду не накликати!

Тільки декілька сміливців кажуть Добрині:

— Покажи нам, що ідолище пусте всередині, — тоді й повіримо тобі!

Зібрав Добриня сміливців біля себе, і пішли вони до ідолища.

А назустріч їм той чоловічок: страшенною карою загрожує тому, хто близько до ідолища підійде, смерть обіцяє неминучу й муки вічні після смерті передрікає, прокляття страшні насилає.

Усміхнувся Добриня, підняв свій щит тихесенько — відбилася злоба чоловічка — і на нього ж упала. Побіг він геть, ледь живий від переляку...

Показав Добриня сміливцям, що всередині ідолища... порожнеча, приходив лишень чоловічок той вечорами, запалював усередині вогонь і горіли очі ідолища, виблискували страшно, читав він голосно написи на стінах, предками його вирізані, — і гула порожнеча всередині ідолища голосом нелюдським...

Тоді запитували його сміливці:

— Показав ти нам порожнечу ідолища, покажи тепер і Отця-Бога твого!

Відповідає їм Добриня:

— Бог-Отець — всьому Батько і Творець.
Він — усюди!

Подивіться на дерева прекрасні, трави зелені, мохи пухнасті, квіти духмяні, на пагорби далекі, на небо синє, на сонце променисте! Хай же наповниться душа вдячністю за красу таку, Отцем сотворену!

Він існує усюди — і нема Йому меж і перешкод! Він — і там, де гори дальні! Він — і там, де море синє! Він — і там, де ліси високі! Він — і тут, де ви! Він — і тут, де я! *В серці людським, любов'ю до Батька-Отця і Творця сповненому, — двері в світ Бога-Отця відчиняються!* Там — і видимий Він як Світло Ясне, що сіяє яскравіше від сонця! *Там — і чути Його може кожен!* Бо ж Він — кожному — Отець люблячий!

— Як же навчитись нам Бога-Отця чути?

— Передусім треба навчитись *тишу* слухати — серцем слухати, любов'ю сповненим. Можна слухати, як верховіття дерев листям шелестять... Можна слухати, як на полі дальнім коники-стрибунці цвіркочуть. Можна слухати спів пташок у небі синім над землею... Можна слухати Землю-Матінку, розчиняючись в її спокої земному... Можна почути, як Земля-Матінка наша, пісні колискові наспі-

вує... Вона ж бо, Земля-Мати наша, всіх уміє приголубити, обняти, колихати, силу свою давати... М'яко всіх колише ніжне Світло Землі, життя всі готове наповнити силою Любові... Тоді, якщо слухати в тиші *серця відкритого, великого*, — стане Божі слова ясно чути. Тільки запитаєш — і одразу відповідь дізнаєшся, і обійме Любов'ю Божественне Світло!.. Так Отець наповнює Любов'ю Своєю синів і дочок, які пізнали Його.

Подивувало це сміливців, вражені стояли вони! Прочинились дверцята до сердець їхніх. Побачили вони Світло, що сяяло яскравіше від сонця, відчували Отця-Бога Любов!

Розказали вони іншим людям про те. І стали люди Добриню просити, щоб позбавив він їх від ідолища.

Витяг Добриня меч сяючий, зрубав ідолище, як дерево гниле, помахом одним — і побачили вони порожнечу всередині... І зник страх перед ідолищем у людей.

Став Добриня всім про Отця-Бога розповідати, став учити любов'ю сердечною наповнятися, щоб змогли Батька-Творця бачити й чути, заповідей Любові й Добра дотримуватись, щасливо на нашій Землі прекрасній жити.

А сміливців тих Добриня ще більше навчав. Навчав, як інших людей любити-захистити, навчав, як Божі заповіді у всій повноті виконувати, навчав, як силу Добра збирати, як Богатирями справжніми стати. Так і стало на Землі Богатирів більше.

...А Добриня далі їде.

Їде Добриня по Землі, рать малу збирає, сміливих та сильних духом у ту рать Богатирську набирає. Про те, як діло Богатирське на Землі вершити, навчає.

Як Вольга силу

Богатирську шукав

Їде Добриня по Землі, усміхається. Все навкруг милує зір Добрині. Пташки йому пісні співають, звірі лісові поряд біжать, квіти аромат свій хочуть подарувати, кущі ягідками спілими хочуть пригостити.

На Добрині — сорочка біла, а не обладунки воїнські, кучері русі вітер вільний песить, меч силу велику в піхвах сховав, щит Богатирський до сідла приторочений. Радісно

у Богатиря на серці, коли навкрузи — мир та спокій!

Їде Добриня та бачить: хлопчики й дівчатка у війну граються, битви одне з одним ведуть...

Під'їхав до них Добриня, запитує:

— Невже немає у вас гри іншої?

— Нудно гратись у те, як будинки будувати та хліби пекти!

— Та невже ж весело грати у те, як голови рубати?

Задумались дітки, чи гра ця хороша ...

Задумався і Добриня, думою невеселою засмутився: «Поки батьки мечі кують та гострять, поки народи один на одного війною йдуть — не відучити й дітей від гри у те, як вбити спритніше!..»

...Їде Добриня далі. Їде — та й бачить: хлопчик-підліток на конику скаче, мечем травам й квітам голівки рубає.

Добриня його запитує:

— За що ти квіточки та трави караєш? У чому ти їх звинувачуєш?

Задумався хлопчина...Та й відповідає:

— Хочу я сильним і спритним стати, від ворогів уділи землі рідної захищати! Хочу, як Добриня, Богатирем великим бути!

А сам — Добриню не впізнав, за просто-го подорожнього прийняв.

Став його Добриня запитувати:

— Як же тебе, майбутній Богатирю, зва-ти?

— Вольгою мене звать. Змалечку я зрос-тав, силою наділений та розумінням. Матін-ці та батечку я сказав, що доля моя — не за плугом ходити, а Богатирем бути! От іду я до Добрині-Богатиря навчатися.

— Ну, якщо розумінням ти наділений, то подумай: де уділ землі твоєї рідної, який ти захищати маєш? Чи там, де біля хати тво-єї тин? Чи там, де села твого околиця? Чи там, де князя вашого рука-владика дістає? Чи там, де князь сусідський владу має?

Від сусіда до сусіда — де рукою подати, де версти скакати. Та, куди б ти не поїхав, кругом Земля дітям своїм — як рідна мати! І нема на Землі нашій ліній, що уділи позна-чають. Люди ж бо самі ті лінії малюють!

Один сусід від сусіда свого тин городить. Інший же сусід до сусіда свого доріжку лад-нає. Та в кожному домі — люди живуть, діто-чок ростять. І на всіх нас — одна Земля-Мати!

Хочеш навчитись її дітей захищати та оберігати?

— Хочу! — Вольга відповідає.

— Тоді дивися! — Добриня каже і на долоні голівку квіточки, зрубану Вольгою, показує. — Якби не зрубав ти її, дозріло б у квіточки насіння, зійшло б наступного року, квітами прикрасилася б наша Земля!..

Вибачився Вольга перед квітами та травами, пробачення попросив...

— Чи можеш ти квіточці життя її, даремно загублене, повернути?

І від тепла Добрининога на руці його голівка квіткова раптом коробочкою з насінням стала. Насіння дозріло і на долоню Добринину висипалося. Добриня його посіяв, щоб зійшли квіти у рік майбутній.

Вольга Добриню запитує:

— А коли ми хліб жнемо, молотимо та печемо: ми у колосків і зерен — теж життя беремо?

— Зерно кожне, яке у хліб перетвориться, в людині силою життя зійде, силу свою людині віддасть, а не даремно помре! І дякує чоловік і Землі-Матінці, і Отцю-Богу за хліб насущний. І силу, котра в нім зійшла, на діла добрі може людина направити.

— Хочеш, хлібом тебе пригощу, за столом бесіду нашу продовжимо?

Погодився Вольга. Сіли вони з Добринею обідати. Вольга все більше вражений відповідями Добрининими і запитання нові ставить:

— Як же силу Богатирську здобути — і нікого при цьому не згубити?

— Треба поперед сили — доброту та любов до братів і сестер наших менших у собі зростити: і до квітів та дерев, що ростуть, і до пташок, які пісні співають, і до звіряток, які на землі живуть! — Добриня Вользі відповідає.

Простяг Добриня руку з хлібними крихтами, прилетіли пташки на руку Добринину, сіли довірливо, їсти почали. Підбігли звірі лісові пухнасті, пригощатися та лащитися стали.

Тоді й Вольга руку з крихтами простяг. І до нього пташки підлітати стали, на долоньку сідали, хлібчиком пригощалися.

Сидить на долоньці у Вольги пташка — пісню вдячну за гостинці співає. І стало на серці у Вольги так тепло, ніби сонечко ясне всередині зійшло!

Погладив Вольга білочку по хутру рудому, пухнастому. Потім зайчика, який до ноги довірливо притулився, по вушках погла-

див. Сам Вольга здивувався ласці тій, яка в ньому пробудилася! Ніби поріднився він із звірятком кожним, з пташкою кожною! Ніби кожна істота йому як сестра і брат!

І зрозумів Вольга, з ким він трапезу розділив: що не простий подорожній з ним бесіду веде, що це — сам Добриня-Богатир!

— Як же ти службу Богатирську несеш, якщо жалієш усіх, мурашку та комашку не образиш? — Вольга запитує.

— Можна сильним і сміливим стати — але за неправе діло життя своє віддати.

Та для того й Богатирю мудрість потрібна, щоб зло від добра відрізнити, доброму в усьому помагати, зло всюди викорінювати!

— Поїхали зі мною, Вольго! Покажу тобі, як ратників своїх навчаю про все ратувати-турбуватися! Покажу, як силу ростити добру! Навчу, як поради в Бога питати, як добро та життю праведному на Землі-Матінці — захисником стати. Прийме тоді й тебе Бог до Богатирської Раті!

Поїхали вони далі. Добриня веде мову про силу Добра велику, яка може душі від пороків звільняти, на діла добрі направляти.

Їдуть Добриня і Вольга, а назустріч їм старець вийшов і промовляє:

— Ви не їдьте дорогою цією, добрії молодці! небезпечно стало на дорогах наших: владарюють там десять братів-розбійників із сотнею своїх побратимів. Нема від них ні проходу, ні проїзду — ні торговому чоловіку, ні звичайному подорожньому, ні богатирю-молодцю.

— Як же ви тепер живете? В міста не їздите? Товари на ярмарки не возите, не продаєте? По ягоди й гриби в ліс не ходите?

— Ось так і живемо... — сумно старець зітхає, сивою головою киває...

— Ну що, Вольго, поїдемо порядок наводити? — Добриня Вольгу запитує.

— Поїдемо! — Вольга відповідає, а сам від радості так сяє, що стриматись не може.

А Добриня його наставляє:

— Як будемо з розбійниками битися — ти, Вольго, біля мене тримайся, ні на крок не відходь, так і здолаємо розбійників разом.

Чи довго, чи ні їхали, раптом почувся свист та завивання розбійницьке звідусіль. Налетіли брати-розбійники з побратимами... Почали Добриня і Вольга з ними битися. Та розпалився Вольга й забув Добринин наказ, убік від Добрині поскакав... Тут старший брат-

розбійник Вольгу з коня збив, гострий ніж до горла приставив і кричить:

— Здавайся, Добрине-Богатирю! Наша взяла! Поворухнешся — миттю товаришу твоєму голову з пліч знесу! А зробиш за словом моїм — обидва живі будете! Іди ти, Добрине, до нас в товариші! Часи нині важкі, кожен правдою своєю живе, свій закон шанує, за своїм законом грабує: «Хто спритний та швидкий — той не злодій! Хто жадібний та сміливий — той не голодний! Хто сильний та лукавий — той і правий!» Йди до нас, Добрине! Будеш за нашими законами жити! З силою твоєю ми всім світом будемо правити, над всіма володарювати! Всі князі нам стануть в ноги вклонятися, данину нам понесуть багату.

Відказує їм Добриня:

— Що ж, здивував ти мене! Ніколи ще Добриня слова такого не чував, хліба розбійницького не вживав.

Та дорогий мені друг-товариш мій...

Скажи, хто ж головним у нас буде, якщо погоджуся: ти чи я! Хто буде мечем сили небувалої володіти? Хто буде багатства ділити? Правду хто буде встановлювати й вершити?

— Де була б перемога моя, коли б я тебе над собою поставив?! — старший брат-розбійник говорить, а молодші йому підморгують, а соратнички підсміюються та підсвистують.

— То що ж, так і буде: кривувата твоя правда, та хай буде вона з тобою... На, бери меч мій, — Добриня говорить, під'їхав і меч на землю кинув...

Відпустив старший брат-розбійник Вольгу, схопився руками обома за меч Богатирський — і наче приклеївся: ні підняти не може, ні відпустити...

А Добриня тільки цієї миті й чекав. Схопив він Вольгу, сто розбійників-соратників щитом по землі розкидав, братів-розбійників мотузками зв'язав.

І мовить розбійникам:

— Не я вам збрехав, та ваша брехня до вас повернулась!

Не до снаги грабіжникам меч Богатирський! Бо ж сила в ньому — велика та чиста: хто його на неправе діло оголить — сам доглати згорить.

Сили у вас багато, звитяги хоч відбавляй, та тільки правда ваша з неправдою поріднилася! І поки її не виправите — не буде миру в душах ваших, не буде щастя в домівках ва-

ших!.. Бо ж недобрими ділами не нажити добра істинного.

Від ударів щита Богатирського повилітав із розбійників дух грабіжницький. Побачили вони життя свої прожиті так, ніби померли вже: смерть несподівана прийшла..., життя минуло — ніби сон пустий... І хвилинку не згадати добрую, і награбоване не візьмеш за поріг смерті з собою...

— Що ж робити нам, Добрине-Богатирю? — запитують брати-розбійники у своїх поплічників.

— Що награбували — людям поверніть та роздайте. Між селами та містами дороги прокладіть: щоб кожен, кому треба буде, не боявся ними їхати. Шляхам цим дороговказним — станьте добрими охоронцями. І дивитися вам віднині, щоб ніхто на дорогах образ не чинив, насильства не вершив!

Вольга братів-розбійників розв'язав, меч Добринин підняв і з поклоном Добрині віддав.

...І поїхали вони далі.

Ось так і став Вольга на Богатиря вчитись: як службу безкорисливу для Бога вершити, став Сили набиратися великої — Сили Любо-

ві, котра від Бога множитья-примножується, ніколи не вичерпується!

...Їде Добриня по Землі, усміхається. Все навкруг милує око Добрині. Пташки йому пісні співають, звірі лісові поряд біжать, квіти аромат свій хочуть подарувати, кущі ягідками спілими хочуть пригостити.

На Добрині — сорочка біла, а не обдунки воїнські, кучері русі вітер вільний песить, меч силу велику в піхвах сховав, щит Богатирський до сідла прив'язаний. Радісно у Богатиря на серці, коли довкола — мир та спокій!

Про «Лишенько моє» та долю

Їде Добриня полями, їде Добриня лісами. А на Землю весна прийшла, любов і радість принесла: всьому живому — пробудження, всьому новому — народження!

Струмочки весняні дзюрчать: здрастуй, весно красна!

Птахи перелітні додому летять: здрастуй, весно красна!

Квіти свої пелюсточки розкривають: здрастуй, весно красна!

Звірі лісові одне з одним парами гуляють: здрастуй, весна красна!

Весно красна, ти — любові пробудження, всьому живому — нове народження!

Люди весну святом стрічають. Дівичі юнаків обранцями величають, юнаки дівичь обирають. Весілля веселі всюди гуляють.

Стали Добриню на весілля звати: гостем почесним в домі побувати, щастя й удачі молодцям побажати.

Думає Добриня: «Що я на весіллях не бачив? Меду солодкого не пив? А вина хмільного ніколи до рота не брав, тож і не треба: в тім сила Богатирська не живе, хто вино п'янке п'є».

Хотів відмовитися, а Бог йому говорить:
— Поїдь: горе зустрінеш-помітиш — та й виправиш!

Поїхав Добриня.

Чи довго їде він, чи ні, бачить: річечка в крутих берегах тече. Берег водиця підмила, скеля-каменюка велика від берега відвалилася, русло перегородила. Нема річечці проходу. Стала вона води піднімати, все навколо затоплювати, а каменюку їй і не зрушити, і не

обігнути. Скоро до села ближнього повинь дійде, хати залле...

Вирішив Добриня річечці допомогти. Ввійшов у воду, камінь став плечем штовхати: раз піднатужився, два піднапружився, тільки з третього разу зсунув каменяку з місця. Лягла каменяка на другий берег стійко, пропустила річечку. Потекла вона руслом своїм до моря синього, води свої весняні понесла.

І приліг Добриня під деревцем подрімати-відпочити, та й коню Богатирському вже травички весняної дав поїсти.

А коли прокинувся Добриня, чує: біля нього люди подорожні розмову ведуть недобру, задуми замишляють підступні. Говорять вони, як приїдуть на весілля, всіх вином напоять заморським, а як заснуть гості п'яні — викрадуть наречену та красунь-молодиць, заберуть у землі чужі, князю чужоземному в наложниці продадуть.

Проїхали поблизу люди недобрі, Добриню не бачили...

Добриня коня свого Богатирського осідлав, поїхав та людей тих недобрих наздогнав.

Запитує:

— Куди прямуєте?

— На весілля нас покликали, — відповідають.

— І мене на весілля покликали. А які дарунки молодятам везете?

— Вино веземо дорого, заморське, — відказують люди недобрі.

— А я, — каже Добриня, — меч везу Богатирський. Знаю я, що люди недобрі задумали всіх гостей вином напоїти, а раненько, коли всі заснуть п'яні, хочуть наречену та дівчат-красунь викрасти й князю чужоземному в наложниці продати. Тут і мій меч в нагоді стане! Як почнуть люди ті недобрі молодиць хапати — так стане меч мій злодіям голови рубати!

Злякалися люди недобрі, на коліна перед Добринею впали, в ноги Богатирю вклоняються, помилувати їх просять...

А Добриня й мовить:

— Дякуйте Богові, що zostалися нездійсненими злодіяння ваші! Та спочатку краще думайте: які дари ви людям принесете, та що за це отримаєте-пожнете? Якби і не стали мені відомі задуми ваші лукаві — та ж від Бога ніхто не сховає ні слова, ні думки, ні діяння! Що б ви не робили — прийде час за звершене відповідати, нагороду отримувати:

що заслужили — те й матимете! Їдьте тепер з миром, та про те, що з вами сталося, людям розповідайте. Якщо стане на землі задумів недобрих менше — змиєте з долі своєї провину.

Пішли-поїхали вони по землі, про Бога всевидючого розповідати стали. Люди слухали, добрішими ставали.

...А Добриня далі їде.

Під'їжджає до будинку розкішного, гарного — куди його на весілля кликали. Гостей — повен дім, бенкет веселий гуде. На столах — меди солодкі, калачі тільки з печі, гриби й соління, з ягід солодке варення...

Добриня молодятм добра бажав, господарям поклони клав — та їхати далі бажав.

Але Бог йому говорить:

— Постривай! Ти ж нікому нічого не пояснив!

— Хто ж мене на весіллі слухати стане?

— Та є тут одна...

— Гаразд, залишуся, — Добриня відповідає.

Тут їде до Добрині дівиця, та не красуня — нареченої сестриця молодша. Ківш із медом несе, дорогою спіткнулась, впала — мед

розлила, сама вимазалася, гулю набила, гостей насмішила.

Говорять батько та мати: сядь за піч — та не ганьби нас перед гостем дорогим, «Лишенько наше»!

Дівиця лице втерла, до лоба п'ятак мідний приклала, за піч сіла. Сидить тихенько: нещасна — та не злиться, безрадісна — та не ображається.

Навкруг — бенкет та чад, кожен гуляти рад! Про Добриню враз усі забули.

Сів він на лавку біля печі і дівицю запитує:

— Як тебе звати-величати?

— Оленою, — дівиця відказує, — тільки всі мене «Лишеньком нашим» звать, ім'я справжнє і не згадують.

— Підемо з дому, Оленочко, поговоримо, бо задуха тут.

Пішли вони з дому. Олена дорогою полицю з горшками глиняними зачепила, весь посуд розбила... Хотіла на неї мати накричати, та що з незграбної невдахи взяти?!

Сіла Олена під деревцем, сльози втирає, Добриню питає:

— Ти всім допомагаєш, усіх рятуєш, урятуй і мене! Певно, горе-біда раніш мене наро-

дилося! Ні в чому мені не щастить! Як жити мені — не знаю... Хоч іти в криницю топитися, та й там, мабуть, не вийде: в зрубі застрягну, всім на заваді стану!

— Лиху твоєму, Оленочко, лише сама ти можеш допомогти! Сама людина долю свою, як ткаля, пряде, сама людина з нитки тієї полотно життя свого тче. Кожен вчинок людський віхи у долі його позначає, на багато років майбуттям його править. Так доля з багатьох учинків колишніх звита, що змінити її непросто. Не на одне життя людське ниточка долі в'ється, з минулого в майбутнє тягнеться.

Розумієш ти тепер, як нещастя в долю людську вплітається? Біль та лихо, що іншим чинили, — до людини бідою та долею недоброю вертаються; скоро вертаються чи повільно — та тільки сотворене зло виправити важче, ніж старатися не творити його. Якщо тепер з тобою нещастя станеться якесь — ти не сумуй і не плач: скажи лиш лагідно «пробач!» тому, кому зле від справ твоїх неправедних стало колись. Так вузлик темний у долі розв'яжеться.

Як коваль залізо й золото кує, в вогні обпалює, водою поливає — і долю свою людина так само змінює. Щоб від долі гіркої звіль-

нитись — сама маєш змінитися. Тільки непросто це. Рішучість і твердість потрібні, та й завзятість — не на один день !

Тут Олена ще більше заплакала, хустинку сльозами намочила:

— Звідкіля ти про коваля дізнався, про лихо моє найбільше. Я про це нікому не казала, думки від себе проганяла... Любий мені коваль Вавило!.. На всі руки він майстер: і коня підкує, і перстень шлюбний-вінчальний з нитки золотої викує. Руки у нього сильні та ніжні, будь-яку роботу зробить — ніби слухаються його і залізо, і мідь, і срібло, і золото... Та чи зможе він мене колись полюбити? Навіщо йому «Лишенько наше», коли скрізь красунь стільки?

— Яке ж це лихо, коли любиш людину хорошу? Як може бути лихом — любов, яку даруєш? Це — щастя велике: коли в серці любов прокинулася!

Чому ж ти плачеш-страждаєш? Мабуть, не коваля Вавилу, а себе ти любиш, до того ж таку, як ти є: незграбну, нещасливу, нікудишню... Себе жалієш і любиш ти!

Якщо хочеш без горя жити — не жаліти-любити себе маєш, а змінити! Щоб від долі лихої звільнитися — сама маєш змінитися!

То що, будеш з «Лишенька нашого» робити Оленку добру та лагідну, вмілу та пригожу, турботливу та мудру?

— Мені втрачати нічого, крім долі гіркої! Гірше, ніж є, не буде!..

— Тоді починай: до річки піди, сукню свою брудну випери, сльози гіркі змий, скупайся сама — і жити по-новому починай!

Скупалася в річці Олена — у воді весняній, студеній і свіжій! Сльози гіркі позмивала, сукню дочиста відіпрала, теплом сонечка обсушила — ніби заново народилася!

Говорить їй Добриня:

— Сонечку, що тебе обсушило-зцілило, подякуй, Оленко, з любов'ю сердечною!

Підняла Олена вдячно руки до сонечка — і полився на неї Світла потік чистий-золотистий! Під ним вона постояла — ніби світлом живим наповнена стала! Не колишня незграбна й непоказна стоїть тепер Оленка — а ніби водночас розпустилась з пуп'янка краса дівоча! Вся від щастя сяє-світиться Оленка, говорить Добрині слова вдячні:

— Ніколи раніш не було мені так радісно й гарно! Спасибі тобі, Добрине!

Говорить їй Добриня:

— Те світло, що загорілося в тобі, — ти всьому світу із серця тепер подаруй, кожній істоті любов спрямує: і матінці, і батечкові, і братам, і сестриці, і молодцю, що любий тобі, і сонечку променистому, і водиці чистій, і рибкам, що плинуть в водичці, і птахам, що у небі літають!.. Усім-усім щастя побажай: всім істотам на Землі — тоді не згаснуть світло й радість у тобі!

Наче сонечко в Олені у грудях засяло! Від радості вона затанцювала, руки, ніби крила прозорі, розпростала, все живе ними приголубила! Щастям своїм та любов'ю сердечною — з усіма Оленка ділитися радо стала!

А тим часом вийшов на берег Вавило. Хоч і не любив він ще Оленку, та стривожився: куди ж це «Лишенько наше» поділося, чи знову з нею біда якась трапилася?

Не став Добриня підглядати за тим, як серце дівоче щасливе запалило іскрою кохання серце юнака...

Поїхав далі Добриня. Їде та й думає: «Кожна людина — долі своєї коваль. У Творінні Божім — всьому людина вінець! Тільки потрудитися людина має: щоб задум Божий здійснити!»

...Їде Добриня полями, їде Добриня лісами. А на Землю весна прийшла, любов і радість принесла: всьому живому — пробудження, всьому новому — народження!

Струмочки весняні дзюрчать: здрастуй, весно красна!

Птахи перелітні додому летять: здрастуй, весно красна!

Квіти свої пелюстки розкривають: здрастуй, весно красна!

Звірі лісові одне з одним парами гуляють: здрастуй, весно красна!

Весно-красна, ти — любові пробудження, всьому живому — нове народження!

*Як Добриня Коцю побив,
царство залізне перетворив*

Їде Добриня по Землі, думу думає: «Любов'ю Божою осяяна, ніби Сонцем Великим, — росте душа людська. Більшою за ліс, більшою за гори може вона ставати, весь простір собою обіймати! Найбільша битва душі — битва з вадами своїми. Якщо зник-

нуть вади — невразливою душа стає! Так хвороби і туги зцілюються, так сила та краса душі набуваються, так нездоланною стає її любов! Отець-Создатель у битві тій допомагає, шлях до Обителі Своєї показує...»

Їде Добриня та бачить: іде на зустріч дівчина, краси особливої. Легко по землі ступає, сама — як сонечко сіяє!

Вклонилася вона Добрині поклоном земним та й каже:

— Візьми мене, Добрине, до раті своєї Богатирської, я тобі допомагатиму!

Є лихо одне на Землі нашій: розростається царство мертве, залізне! Губить воно і Землю, і людей. У царстві тім править безсмертний Кощій.

Над царством тим залізним — дим та чад. Небо синє закрив хмарою чорною сморід. Не пробитися сонячному світлу, не пізнати ні весни, ні літа! Птахи в тім царстві не живуть, дерева в тім царстві не ростуть. Панцир залізний землю закрив, не з'явиться навіть й пагінчик живий!

За законами смерті царство залізне живе. Немає там сенсу в житті людському! В труді непосильнім люди спини гнуть — і царство

залізне, що їх гнітить, самі ж люди зміцнюють та примножують!

Люди все життя своє Кощію служать, тільки працюють, сплять та їдять. Життю такому ніхто там не радий. А як інакше жити — і не відають.

Злобою людською Кощій живиться, покірністю насолоджується, владою впивається... І ніхто з ним не впорається...

— Не дівоче це діло, красуне, — з Кощієм воювати! Розкажи краще, як тебе звати-величати, та як до царства залізного дістатися. З Кощієм я впораюся, людям тим спробую допомогти.

Звуть мене Настусею! Не відмовляйся від допомоги моєї, Добрине, я тобі у нагоді стану! Не злякаюся я і не втечу, в ділі цим складним тобі допоможу!

Бо ж в царстві Кощія народ живе. І Кощій людей своїх поперед себе пошле, щоб царство своє боронити. Треба людей тих не згубити! Допоможу я від сну їх розбудити: бо ж свобода й воля людині Отцем-Богом від народження дана! Я їм нагадаю, для чого душа на Землю йде, для чого у тілі людським живе! Я вмію співати пісні чарівні: що в пісні такій співається — одразу ж збувається!

Сказала вона так і заспівала:

— Як річенька Світла — пісня потече,
Хмари злоби чорнії геть понесе,
В серці заб'ється джерельце живе,
Радісно сонце над землею зійде!

Я почую колискові, що співа Земля,
Стану шепотіти їх ніжним матерям,
Стануть вони діточок, як Земля, гойдати,
Стануть з силою чистою дітки виростати!

Розповім я дівчатам пригожим,
Як любов сердечну можна ще примножить,
Розповім, як берегом добре бігати босими,
Розповім, як вранці вмиватися росами.

Розповім, як водицею живою напитись,
Розповім, як щастю у житті народитись,
Бабусям з дідусями, що ростять внучат,
Розповім, як виплекати чудотворний сад,

Розповім про дерева живії,
Розповім про квіти польовії!
Нехай пробудяться люди від сірого сну!
Нехай радість на Землі відчують повну!

Стануть люди Землю-Матінку любити,
Стануть люди добрих діточок ростити,
Стануть люди добром та любов'ю творити,
Стануть люди за законами Божественними
жити!

А ще є в мене зернятка чарівні, які я з собою візьму: кинеш насіння в землю — одразу ж зійде, не встигнеш озирнутися — деревце проросте! Не відмовляй мені, Добринечко, візьми з собою!

Здивувався Добриня силі дівочій небаченій, вклонився поклоном земним:

— Не думав я раніше, що до снаги дівичці подвиги Богатирські! Гаразд, поїдемо разом людей з царства того залізного визволяти!

Покликала Настуня свого коня, без сідла на нього скочила. Так разом і поїхали.

Послав Коцій назустріч Добрині простих людей: щоб Добриня їх пожалів, згубити не схотів — та й геть сам поїхав.

Накинулися люди прості, стали Добриню бити, хто чим може. Та Добриня їх із себе скинув — на всі боки вони розлетілися.

— Ви за що б'єте мене? Не ворог же я вам!

— Нам Кощій наказав тебе прогнати! Якщо так не зробимо — непереливки нам буде!

Став їм Добриня говорити, як людина на землі має жити: щоб не злу, а добру служити, любов'ю творити, світлом сіяти, радість дарувати, спокоєм мирити, ніжністю та ласкою зцілювати!

Тут і Настуня підійшла, хліб подала — та пісні свої заспівала.

Стали люди ті дивуватися та задумуватися...

...А Добриня і Настуня далі йдуть.

Добриня мечем махне — панцир залізний, що землю вкриває, розсікається. Де раз вдарить — чиста річенька там потече! Де вдруге вдарить — джерело заб'є!

А Настуня собі зернятка кидає: раз кине — травиця зійде, два кине — яблунька виросте, ще кине — сосна незабаром гіллям зашумить, ще кине — берізка листям шелестить! Настуня від радості сіяє — все навкруг зацвітає! Не встигли озирнутися — виріс ліс і сад: птиці в той сад летять, звірі в той ліс поспішають!

Стало царство Кощієве зеленіти, стали птахи на деревах пісні співати, стали звірі нір-

ки рити, стали риби в річках жити — ожила земля! І люди отямилися-прокинулися...

Стривожився Кощій, стурбувався. Зібрав він військо слуг своїх найближчих, у броню залізну з голови до ніг закутих, послав їх, щоб Добриню і Настуню вбили, ліси винищили, сади вирубати, звірів і птахів згубили.

Виїхало військо незліченне, в лати заковане. Їдуть — щоб сокирами дерева рубати, стрілами в звірів вціляти, мечами Добриню й Настуню вбивати.

Як побачили вони Добриню — рядами стали: щит до щита. Мечі та списи оголили — і на Богатиря помчали.

Добриня промінь сонячний щитом спіймав — та на прислужників Кощієвих, в броню закованих, спрямував. Стало їм нестерпно гаряче: сонце пече так, що пара з усіх щілин у броні пре! Як в казані варяться, як на сковороді смажаться!..

Не витримали вони світла сонячного! Зняли обладунки свої залізні, повітря чисте вдихнули — і від життя колишнього страшного опам'яталися!.. В повітрі ж бо — весняних квітів аромат! І воювати вже ніхто не рад!

Тут Настуня попереду стала:

— Не з війною, з миром до вас прийшли,
світло любові й життя суть принесли!

Забули ви, навіщо життя людині дано,
та як вона ним скористатися має! Того й жи-
вете так, як Кощій велить!

Навіть повітря над царством вашим бу-
ло отруйним! Захищати ви хотіли силу зло-
бну, котра всім неволю несе, а Кощію — без-
смертя дає!

Життя в вашім царстві — справжнє пе-
кло, долі своїй лихій тут ніхто не радіє! Ви
самі дозволили себе поневолити, самі землю
свою дозволили згубити — самі себе тепер
повинні звільнити!

Якщо злоба та покора рабська у вас ви-
коріняться — сила до Кощія не повернеться!
Тоді тільки зуміємо його здолати!

Знайте: не раз на Землі душа людська
живе! Зі смертю тіла душа не вмере, знову по-
тім народиться: до любові й світла вона праг-
не!

І є призначення у життя нашого: зроби-
ти душі добрішими та кращими, в любов се-
бе перетворити, закони життя пізнати, Добру
та Світлу служити, Бога-Отця любити! Може-
мо ми задуми його на Землі втілити, єдність
всього суцього пізнати!

...Водою живою їх Настуня вмиває, хлібом чарівним їх Настуня пригощає. І навкруги — весна! Яблуні цвітуть, пташки співають!

Добриня ж уперед поїхав, до битви з Кощієм готується.

Тут зрозумів Кощій, що сам-на-сам йому з Добринею доведеться битися. Зібрався з усією силою своєю злою, коня осідлав, до Добрині поскакав:

— Готуйся до смерті, Добрине! Силу мою добром не здолати і зло не зламати! Я за все добро сильніший! Бо ж у всякій добрій людині — хоч краплина зла, та є! А від зла усякого — тільки росте міць моя, тому безсмертний я, — Кощій сміється .

Стали вони битися.

Щит Добрині зло Кощія відбиває — а Кощій те зло в себе поглинає, радіє. Мечем Добриня голову Кощію зрубає — а взамін нова голова виростає, ще потворніша за попередню...

Кощій регоче, торжествує:

— Моя візьме! Ніколи тобі, Добрине, зло моє не здолати!

Стомився Добриня, та ні на крок не відступає! Бо ж позаду нього — земля відродже-

на, люди пробуджені! І треба спосіб знайти силу злоби перемогти!

А Кощій навалився на Добриню, задушити злістю своєю хоче.

Зрозумів тут Добриня, що не було й немає в ньому ні краплиночки злості, а що є сила любові велика, від Отця-Бога отримана, котрою Кощія тільки і можна здолати!

Тут Добриня Кощія Світлом Отця, з грудей сяючим, залив — і стала сила Кощієва танути-зникати...

Як світло тьму проганяє — так і злість від Добра тане й зникає.

І розтанув Кощій цілком. Навіть місця мокрого не лишилося.

Стали люди Добрині та Настуні дякувати.

Стали вони істину бачити: щоб світ змінити, щоб землю відродити — з себе треба починати. Стали люди себе змінювати, стали душі любов'ю наповнювати, добром, що чинять, змінювати! Почали вони по-новому на землі своїй оновленій жити.

...А Добриня далі їде.

Їде Добриня по Землі, думу думає: «Любов'ю Божою осяяна, ніби Сонцем Великим, — росте душа людська. Більша за ліс, більша

за гори може вона ставати, обіймати весь простір собою! Найбільша битва душі — битва з вадами своїми. Якщо зникнуть вади — невразливою душа стає! Так хвороби і туги зцілюються, так сила та краса душі набувається, так нездоланною стає її любов! Отець-Творець у битві тій допомагає, шлях в Обитель Свою показує...».

*Билина нова,
ще не розказана, про те,
як ти Богатирем став...*

Це — билина нова, яку тобі, читачу та слухачу, творити!

Це — билина нова, яку тобі життям своїм складати!

Це — билина нова, яку тобі дійсністю робити.

Так і пишеться Книга Буття Землі.

Твоя черга настає — Богатирем бути, Любов, Мудрість та Силу шукати, Добру в усю-

му допомагати, зло всюди викорінювати, любов'ю та терпінням життя на Землі змінити!

Твій ранок настає!

Твоє сонечко встає!

Ранок! Ніч минула, день настає!

Ранок! Над землею Сонце встає!

— Ранок! Ранок! — ухнула сова та й спати полетіла.

— Сонечко встає! Всьому життя дає! — вільшанка підхопила.

Птиця-бекас в небо піднялась, в небі голубім пісня полилась:

— Небо чисте! Прекрасна земля! Простір безкрай бачу я!

Вниз полетіла, хвостом заспівала:

— Землю мою люблю-ю-ю-ю-ю-ю-ю-ю!

... Щодень так буває ізрання: сонце встає
— наступає світання!

Рекомендована література

Антонов В.В. (ред.) — Духовна робота з дітьми. «Reality», СПб, 2001.

Зубкова А.Б., Антонов В.В. (ред.) — Казка про царівну Несміяну та Івана. «New Atlanteans», 2008.

Зубкова А.Б., Антонов В.В. (ред.) — Божествені Притчі. «New Atlanteans», 2008.

Рекомендовані інтернет-сайти

www.deti.religiousbook.org.ua

www.religiousbook.org.ua

www.new-ecopsychology.org

Можемо запропонувати Вашій увазі відеофільми:

1. Занурення в гармонію природи. Шлях до раю. (Слайд-шоу). 90 хвилин (на CD або DVD),
2. Духовне серце. 70 хвилин,
3. Саттва (Гармонія, Чистота). 60 хвилин,
4. Саттва туманів. 75 хвилин,
5. Саттва весни. 90 хвилин.

Фільми і книги можна замовити для пересилки післяплатою в межах України по e-mail: relbook@gmail.com

Дизайн —
Ольги Степанець,
Марії Штиль,
Анни Зубкової,
Катерини Смирнової.